

בָּרוּךְ

Auspice DEO,
Consensu & Auctoritate
Amplissimi Collegii Philosophici,

DISSERTATIONEM

De

PHYSICA IMPERFECTA.

In Alma Phylurea

Ad diem 13. Novembr. Anno 1697.

Eruditorum Examini Publico

exponet

M. WOLFGANG ANDREAS MEYER,

Curiâ Francorum, Medicin. Stud.

Respondente Fratre

GEORGIO CHRISTOPHORO MEYERO.

Coll. diss. A
199, 12

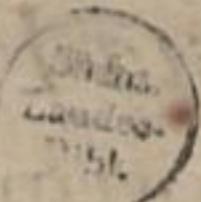
LIPSIÆ,
Literis JOHANN GEORG.

H. S. K. M.

— C —

SLUB
Sächsische Landesbibliothek –
Staats- und Universitätsbibliothek Dresden

Adolphus
ide
Gothicus
conspicuus
reservatus
admodum
excellens

L. C. εὐ πράττειν.

Cum primum animurn soli-
dioribus applicamus Studiis, eò
nos perventuros arroganter spe-
ramus, ut quævis rationi nostræ
objecta intimius scrutari liceat. Sed, quò
profundius quis Scientiarum penetraverit
adyta, eò clarius quotidie discit, falsâ se spe
deludi, nec ullum hominis ingenium huic
operi sufficere. Socrates, ipso Oraculo o-
raculo ἀνθρῶν ἀπάντων σοφώτατός, diu Plin. L. VII.
multumque Res Naturales scrutatus, con- C. 31. & 34.
clusit tandem: εἰδέναι μηδὲν, πλὴν ἀυτὸν, Diog. La-
t̄to εἰδέναι. Imò, si fides Sexto Empiri- ert. Lib. II.
co habenda, ignoravit quidnam ipse sit, & P. m. 109.
quomodo se habeat ad universitatem. E- Mathemat.
go enim, inquit, nescio an sim homo, an L. I. de Phi-
alia aliqua fera Typhone magis multiplex los. p. 186. &
ac varia. Longius adhuc, testante denuo L. II. Pyrrh.
Laërtio, progressi sunt Anaxagoras, cognos. p. 56.
men- L. IX. p. 667.

v. Plutarch. mentò Mens dictus, & Metrodorus, ne il-
in Pericle p. Iud quidem scientes, quod nihil scirent. Se-
154.
S. Empiric⁹ qvuti hos antiquiores Sapientiæ Antistites
Adv. Math. magnō numero sunt Pyrrhonii, qui laudi
L.VII. p. 153. sibi duxerunt, quod nunc Σηλητιοὶ, nunc
Σιεπτοῖοὶ, nunc Ἐφεκτιοὶ, nunc Απο-
εγτιοὶ vocitati sint. Hi omnes uno ore
prositebantur: ὃδὲν ὄριζανεν: nihil defini-
mus. Id quod ex his Xenophanes elegan-
ter reddit: καὶ τὸ μὲν ὅν σαφὲς γάτις ἀνήρ
ἴδεν, ὃδέ τις ἔσαγ 'Ειδώς.

Laert. I. IX. Nemo aliquid certo novit vel nove-
p. 617. seqq. rit unquam. Inter Recentiores quoque
innumeris hac ἀρρεψίᾳ laborant, & Dubi-
tationi de omnibus Philosophicis rebus pa-
indissert. de tent ubique fores. Cartesius idem queri-
Methodo, tur, quod cum nemini scientia inferior æ-
stimaretur, nullam tamen in mundo dari
Scientiam firmiter crederet. Ut autem
peregrina mittamus exemplia, modo quis
secum habitare velit, domesticā, cāquetri-
sti experientiā, ignorantiam suam docebi-
tur. Nolumus tamen omnem Rerum
Corporearum notitiam denegare homini,
cum tam egregia cognoscendi media ei
Almus Creator per sensus & inde excita-
de Hærede tam rationem concederet. Cum Philone
Rer. Div. p. tantum dicemus: Té-
589.

Tέλειος γόδεις ἐν γόδεν τῶν επιτηδευμάτων. Speciatim illud in Physicis monstrare noster nunc labor esto. Fiet autem hac Methodo, quâ ipsâ Natura in nobis erudiendis utitur; ita ut illud monstretur in Capite priori Demonstratione τῇ διότῃ, in altero Demonstratione τῇ ὅτι. Sed γόδεν εστιν ἄλλο αὐθεώποις αὐγαθὸν, οὐ μὴ παρὰ Tyrius Diss. θεῷ ἔρχεται; ideoque Numen deveneramus pium, ut cedant hæc cuncta Feliciter. XXII. p. 228.

CAP. I.

§. I.

Rerum Physicarum non datur cognitio innata.

Ἐνθεσίς.

Otiosi esset verborum Anatomici, Criticæ circa singulas Thæseos voces recensere lites. Brevibus tantum Res Physicas dicimus substantiam quamcunque Corpoream, cum omnibus quæ ipsi competunt naturaliter affectionibus consideratam.

Quod si vero eas velis dicere cum Thomistis Ens mobile, (quicquid in contrarium dicat D. Thomas in Proemio Physico. Ægidius) cum Scotistis substantiam Naturalem; in Principiis cum Averroë Res Sensibiles, vel cum aliis de- Physicæ.

in Prologo nuo Res Generabiles & Corruptibiles; i. deni-
Physico. que cum Aristotelicis Res Naturales, rite intelle-
ctis terminis pulchre consentiemus.

Cognitionem innatam dicimus perceptio-
nem mentis attendentis, quam statim ab ortu ac-
cepimus. Et quidem (1) perceptio est, quia
mens in cognoscendo se passive habet; cum con-
Poiret. co- tra in conceptu se active gerat. (2) Mentis at-
git. de Deo tendentis est, quia multæ offeruntur menti Ideæ,
&c. quas non attendit, & eo ipso tempore, quô non
circa illas occupatur, eas quoque non cognoscit.
Sic quando serio de re quadam cogitamus, quam-
vis multa oculos nostros feriant objecta, ea ta-
men non attendimus, adeoque nec cognoscimus.
(3) Quam statim ab ortu divinitus accepimus; In
his verbis differentia latet, quâ cognitiones ad-
ventitiæ & factitiæ distingvuntur ab innatis.

PROBATIONIS

loco, abundanter sufficit, quod ad universalem
hanc propositionem non detur instantia; quin
potius omnes nostræ de Rebus Physicis Ideæ ele-
ganter à sensibus deducantur. Probant alij e-
tiam exinde, quod denegato unius sensus mini-
sterio privemur statim, scientia omnium hujus
sensus objectorum. Sic, qui visu destituuntur,
nunquam aptum judicium de luce & coloribus
dabunt; Nec observatio Boylei quam habet in
p. 36. 37. Tractatu de Coloribus, ubi tactu colores à quo-
dam discernebantur, nobis contradicit. Altera
probatio est, quod si daretur talis Idea, homo eō
ipso

ipso momento, quo de ea cogitaret, desineret esse
se homo, & connexio corporis cum anima tolle-
retur; adeoque prorsus à naturali statu rece-
deret.

Antithesis:

Non in præsentiarum lis est nobis cum omnibus
iis, qui προλήψεις quasdam innatas defendunt,
quales sunt generales illæ: nihil fit à se ipso, plu-
ra requiruntur ad esse, quam ad non esse; Si æ-
qualibus æqualia addantur, tota sunt æqualia;
&c. &c. & speciales, in cognitione mentis existen-
tis nos deducentes, viamque ad alicujus rei cre-
atæ veram scientiam perveniendi sternentes,
nempe, ego sum, & Deus existit. Nam hæc prin-
cipia, si accuratius examinentur, non tam spe-
ctant ad Physicam, nec Thesi contradicunt.

§. II.

*Omnis ergo cognitio Physica aut
adventitia est aut factitia.*

ENDE

Communi jamque ubique receptâ divisione
cognitio omnistriplex est. Adventitia, quæ sen-
suum ministerio, labentibus annis in mente exci-
tatur, vocatur aliò nomine Experientia.

Factitia, quæ cogitando ex aliis jam notis Ideis
elicitur a mente, quæ aliò noniine audit Ratio.

Innata tertia est species, quæ in præcedenti §.
commemorata est.

PRO

PROBATIO.

Remota in thesi priori cognitione innata, alia via nunc nulla supereft, qua res corporeas cognosceremus, postquam enim semel, Mens juncta est corpori, non nisi quæ à sensibus & sic dictis spiritibus animalibus ipfi offeruntur & quæ inde excitantur Ideas cogitat, & nullum in contrarium datur exemplum.

Factitiae autem, quod jam monuimus, à mente ulterius inde excitantur Ideæ, & referimus hic, quæ Cartesiani tam urgent, notiones Universales, divisiones mentales, Definitiones & de Melthodo doctrinam, omnesque abstractiones mentales.

Antithesis.

Peccant in hoc Epicurei, qui male Factitias cum adventitiis confundunt cognitiones, dum gigni in animo docent ideas vel incursione, vel proportione vel similitudine vel compositione, unde ortum illud omnium ore tritum: nihil esse in Intellectu quod non fuerit prius in sensu.

Ben: Pererius ex Aristotele quidem de Communib. re- asserit in Physicis non pauca reperiri quæ nobis rum Princi- secundum naturam nota sint, sed cum locus iste multum involvat obscuritatis & ab Alexandro Aphrodiseo aliter explicetur, nec ullum author subministrarit exemplum dubiam quoque ejus sententiam relinquemus.

Sunt quoque huc referendi Infusi Habitus, qui

a Philosophis sic dicti ; sed eos ad Physicas extendere res, esset pulcherrimum Creatoris ordinem, juxta quem hæc mundana regit corpora, turbare.

§. III.

Cognitio per sensus s. Experiencia est imperfecta.

Jam in secundo §. expositionem dedimus Experienciae, notandum saltim adhuc est ; 3. ejus vulgo recenseri species. Ima est, quando ope sensoriorum exteriorum fortuitò & aliud fere agendo rerum naturarum phœnomena percipi-
mus, de ulteriore applicatione & usu harum per-
ceptionum parum solliciti, & hæc species admo-
dum est simplex : altera est, quando præmeditate
sine præcognitione tamen illorum, quæ contin-
gere possunt varia in Physicis tentamus. Ter-
tia denique est, quando prælucente ratione con-
filio veritatem aut falsitatem rei inquirimus ; po-
steriores duas species cum sensus eas clare & di-
stincte percipiat, sua certitudine instrui non ne-
gabimus, imperfecta tamen manebit cognitio
per experientiam, non ideo, ac si falleremur, cum
ei innitimus, sed quod ad paucas saltim res se ex-
tendat, nec interiorem fiendi modum nobis de-
monstret. Clarius res tota erit, ubi per singulos
sensus examinare eam voluerimus. Ordinemur
ab olfactu, sensu quando reliqui deficiunt de-
mum se exerente ; sed quid circa corporum efflu-

B

via,

via, quæ ejus potissimum objectum, determinabit? cum earum moleculas & quæ inde oriuntur Qualitates determinare non sufficiat. Oculus fit quidem quotidie oculatior, dum per tuborum ac microscopiorum observationes stupendas quotidie magis magisque proficimus. Nec laudari satis potest in hoc navata opera Anth. Leeu-
in Observat. Wenhock. Sed tamen cum nonnisi corpora satis crassa quatenus illuminata & colorata sunt tractet, minimas vero particulas, seu si mavis moleculas ea constituentes non attingat, manca ac multila est ejus cognitio. Gustus intimius videtur re penetrare, & Medicorum hodie sunt plurimi, qui Dan. Aber. ei tantum non in omnibus confidunt. Sed amari, cromb. No- acidi, ansteri, acerbi, falsi, acri, pinguis, dulcis & va medic. quod communiter dicunt insipidi quis differen-
Clav. tias dabit sufficientes. Auditus, per tubas sten- torophonicas, imprimis Kircheri multum juva- tur, in Physicis tamen probat admodum parum. Taetus denique infallibili quidem testimonio rei existentiam probat; sed crassus nimis est, quam ut principia rerum exploret. Notandum insuper admirandam & imperscrutabilem esse organorum nostrorum dispositionem, qua, quamvis sensoria innumeris modis affiantur, illum tamen eundem motum tam clare ac fideliter exprimant ac reddant cerebro.

A'ντιθεσις.

In differt. Morhofius huc refert Scepticos & Cartesi-
de Parado- anos de omnibus dubitantes, omnemque rerum
xis sens. cognitionem, etiam quoad existentiam rejicien-
tes, quam tamen sententiam ex Gometii Perieræ
Phi-

Philosophiae Medici Hispani sic dicta Antoniana
Margarita Cartesium magnam partem haufisse
ait. Id quod nec nos in dubium vocabimus,
cum viri, quibus detrahere fidem nefas esset, e-
stati sint ex Autore dicto totas paginas eundem
suis inscruisse, sed liber est in manibus admo-
dum paucorum, adeoque evolutioni non uni-
cujusque locus relinquitur.

§. IV.

Cognitio per rationem est imperfecta.

Aristotelis vero effato, tunc saltim cognoscimus unumquodque, cum causas primas cognoscimus, hoce est: vertente Pererio, quando ejus causas tam externas, quam internas cognoscimus, ubi autem hæc certitudo deficit imperfecta est nostra cognitio.

PROBATIO.

Ex prioribus patet, quid per rationem velimus, illam nempe facultatem, cuius ope mens in rebus Physicis antea perspectas proprietates ignorantæ iterum rei, cuius investigat causas applicat. Mens autem in hoc facillime fallere potest, & si verum fatendum sæpius fallit, cum enim per sensus saltim ipsi oblatæ sint hæ ideæ, paucæ earum sunt, quas perfectè cognoscit. Dum autem eas Qualitates iterum applicamus, rati, unam esse eandemque dispositionem, fallimur egregie, adeoque & hæc cognitio est imperfecta. Clarior res erit in exemplo. Indagaturi ignis

particulas, dicimus eas aculeatas rapidè motas,
quod viderimus cum ignis proprietate acuti plu-
rimas convenire proprietates, v. g. quod pene-
tret corpora solidiora, quod in aduertione dolorē
excitet, quales sunt acuti, &c. Hoc modo quoq;
excitantur Ideæ universalium seu Abstractiones,
& quas dicunt Epicurei excitari proportione, si-
militudine & compositione.

§. V.

Physica ergo est imperfecta.

Non omnem hac thesi certitudinem
Physicæ scientiæ denegabimus nam quatenus ea
in Abstracto, quod vocant consideratur princi-
pia ejus firmissima & clarissima esse oportet, sed
cum in homine ea hoc in statu non detur, cogni-
tio potius quod jam diximus nostra est admo-
dum manea. Omnem autem qui præcluderet
indagaturo cognitionem similiter peccaret, sed
ea tantum, quæ omnib. numeris absoluta, & cau-
fas & Qualitates omnes exactè novit in hominem
naturali modō non cadit. Ratio in promtu est,
cum enim innitatur Physica ceu fulcris Experi-
entiæ & rationi, cum ea sint infirma totum quod
super iis exstruitur ædificium soliditatis parum
habebit.

Regereret forsan nobis aliquis, inutilem esse
thematis nostri tractationem, cum nemo Phy-
sices nostræ statuat talem quam impugnamus
certitudinem Sed tamen nos adhuc ab aliis in
eo dissentire dicimus, quod adhuc sit imperfeci-
or,

or, quam vulgo creditur, nam quæ supponunt,
Principia volunt esse indubia, atque, quæ inde de-
ducuntur rerum causas sufficienter ex iis demon-
stratas, existimant. Utrumque verò suas pati- Salmuth in
tur instantias, quamvis enim multa scimus, ea ta- Comm ad
men omnia minima pars sunt eorum quæ igno- Panciroll.
ramus & scire possumus. de Reb. P.
2. Tit. 17. p.
280. confer
Cardin.

CAP. II.

Instituti nostri ratio jubet, ut jam à Posteriori Cusanum,
quoque seu per effecta monstremus Theseos de docto I-
veritatem, & quæ inde concludenda sint monea- gnorantia.
mus. Non ergo in congrue factum erit, si com-
munes Physicorum libros *nata πόσα* secuti, à
Principiis ad Principiata progrediemur. Sit ergo

§. I.

Principia Physica omnia sunt insufficientia.

Nihil est, quod magis exercuit Philosopho- Phil. V. & N.
rum hactenus ingenia, quam Principiorum in- Physic. p. 17.
vestigatio; cum prima Rerum Initia in abdito.
Naturæ delitescant, vixque ab humana mente
erui possint. Librum, non Dissertationem con-
scriberemus, si per singulas Philosophorum se-
tas hoc probare vellemus: Sufficiens tamen
probatio est, si Theseos non demonstrari poterit
Contrarium, dari quead eam instantia. Specia-
tim quidem sires tractanda; facilior est refutatio
eorum, qui unicum omnium Corporum inter-
num Principium statuunt: quale Aqua est Tha-

letis, Æther Heracliti, ac Aér Anaximenis. Cum enim diversæ oporteat esse figuræ particulas constituentes diversa corpora, diversa quoque habebis Principia. Et quamvis nunc citati Authores se angant ut deducant ex uno reliqua Principia, se ipsos tamen statim, confutant, cum principiata dicunt Principia.

Aristotelici Materiam & Formam, & in Generatione præcedaneam Privationem ubique offerunt. Sed sublato fundamento, & deductis ex sola Materia omnibus Phænomenis Corporum corruit opinio tota: nam nec ipsi inficias ibunt, Formam Materiæ demum supervenire, & quas quærunt latebræ in terminis, dum potius amant loqui; educi Formam è Materia, nec propriè eam generari, non omnimode sunt securæ, cum vel hoc modo non satis hæc Principia sibi invicem sint contradistincta. Ut taceam hac ratione Metaphysicè nimis de rerum naturis loqui, nec Physicam & internam operandi corporum, rationem & modum exponi sufficienter. Quæ porro eos difficultates circa origines Formarum non circumstant. De substantiali quidem, dum ea completo enti demum supervenire dicitur, circa brutorum animas nova exurgunt retia. Et quæ tandem non sunt circa Traducem, Inducem & Educem è potentia in actum Formarum controversiæ, quibus irretiti clarum ac distinctum conceptum non possunt acquirere rerum.

Novatores mechanica sua Principia, bonam partem ex Epicuro, Anaxagora & Democrito hau-

hausta, dicunt, quæ rerum structuras ex motu,
figura & aliis unicuique notis affectionibus dedu-
cunt. Quorum etiam magnam laudem meretur
indefessus conatus, dum clare satis res nobis de-
monstrant, & quæ alias ad Formas referri solent,
eleganter per motū & partium situm solvant qua-
litates. Sed premunt eos quoque innumeræ
difficultates, inter quas maxima est, quod speciali-
ter de Phœnomenis judicare vix possint, cum
nulla adsit via, qua individui cujusque internam
acquirere sibi queant constitutionis notitiam, ac
multi dum fugiunt panspermiam Anaxogoræ
homogeneitatem admittunt Exicuri, ubi Princi-
piorum & Principiatorum oritur confusio. Ad-
demus, quod qui viventium structuras per so-
lam mechanicam explicare aggrediuntur, chaf-
ma ingrediantur, ex quo regressus ferme omnis
præcluditur, quamvis forsan à Natura non mul-
tum abludent. De eorum porro atomis seu
punctis Physicis quid statuemus? certe si Ma-
thematicæ considerationi exponendæ sunt & de
divisionis earum possibilitate quærendum da-
buntur quædam Physico imperferutabilia. Cor-
pora diversæ magnitudinis erunt paria mole, ad
quod Cartesius Gassendistis in parte prima Prin-
cipiorum articulo vigesimo sexto perspicui quid
regerere nescit, rem indefinitam relinquens. I. 10. Prop. I.
Similiter ubi opponeretur Demonstratio Eucli- Philosoph.
dis lineam in infinitum posse dividi si quis cum Vetus &
multis inter extensionem Mathematicam & ex- Nov. Phil.
censem corpus distingueret, nondum satis dice Tract. 2.
ret, Diss. I. ma Conc. 2.
1237

ret, & manet scrupulus, corpus esse adhuc extensum & inde divisibile. Qui vero cum Epicuro soliditatem & inflexibilitatem particularum, ortam exinde, quod nulla inania spatia sint intercepta dixerit causam inseparabilitatis, elabitur hanc controversiam quatenus de possibiliate actuali quæritur.

De figuris similiter atomorum res tota positæ est in conjecturis, nec sufficiens est probatio, qua per effectus ea demonstratur, nam una res diversis potest contingere modis, & ipso teste Cartesio insensibiles sunt.

Prin: p. 4.

§ 20.

Phil. vel &
Nov. Phys.
Tr. l. Diff. 2.

C. 3.

Prin: pri. 2. lit, illud tamen adhuc quoq; ambigatur a citato au-

thore. Admodum quoq; arguta circa hæc sparsim edisserit Poiretus. Illud quoque mentis acie imperscrutabile videtur, quomodo partes materiæ sublitissimæ cum sint figuratæ & solidæ tam exacte invicem sint adaptatæ, ut nulla inter ea linquantur spatiola vacua, seu alia materia repleta, & quomodo eæ jam celeriter per circulum moveri

§. 204.
de Erud:

Fals.

veri queant, ut tamen particulæ non ab invicem
recedant, ac ita efformetur vacuum. Sed spe-
cialiora hæc sunt themata adeoque receptui ca-
namus.

Chymicorum restitant principia, contra quæ
communiter regerunt, ea non esse prima, sed ex
mechanicis orta, neque ea actu in tali forma, nu-
mero ac statu in esse corporibus, sed vi ignis ele-
mentorum tyranni moleculas ita formari,
quāvis antea in concreto tales nō extiterint.

§. II.

*Ignis, Aeris, aquæ & terræ
natura magnam nos partem latet.*

Ubi Philosophi se satis circa exordia rerum
anxerunt, ad hæc sensibus magis patentia Princi-
pia defle&tūt, & quamvis se scyllam nunc effugis-
se confidant, in itinere tamen eis adhuc scopuli
qui ruinam minantur occurrunt plurimi, de i-
gne si controversia est, nolumus ad naufragium re-
petere, ejus internum nos latitare motum gyra-
tionis circacentrum & reliquarum affectionum
causas, num nempe congenitus sit unicuique a-
tomo rapidus hic motus, an vero à materia a-
liqua circum agatur externa, quod probabilius
videtur.

Aeris pari modo constitutionē indagare scrupu-
losius neminem, quod norim, licuit, & maxima
circa eundem difficultas est, dicere, quomodo
actinobolismus à lumine possit progredi ne-

C

que

que tamen ab illius partibus obstantibus impediti & destrui, quomodo cunque enim tibi conceperis ejus spatia interjecta esse disposita manebit tamen difficultas, quomodo innumeri radii diversam motus determinationem habentes se invicem non laedant in motu, nec aeris particulae, quae tamen, uti ex elasticitate patet, magnō numerō adesse debent, intercipiantur adeoque motus vel fiat segnior, vel (quia tali in casu oritur attractus ad angulos tæpe obliquos,) ad oculum prorsus non deveniat vel nos per nebulam saltim videamus. In vitro clarius illud elucescit & quamvis operosus sit in reddenda ejus pellucidat is causa Le Grand, dum illud ex generatione ejus reducit, in qua ignis fluens inumeros meatus excavavit, quos secundum elementum undique adveniens libere permeat: insufficiens tamen est responsio & quomodo in uno subiecto duplex contrarius motus possit concipi, non concipimus.

Hist:Natu. dilatis causa Le Grand, dum illud ex generatione
p. 4. art. 3. ejus reducit, in qua ignis fluens innumeros mea-
tus excavavit, quos secundum elementum undi-
que adveniens libere permeat: insufficiens ta-
men est responsio & quomodo in uno subiecto
duplex contrarius motus possit concipi, non
concipimus.

Cæteræ aëris qualitates magis nunc innote-
scunt & de gravitate ejus, & elatere eò usque per-
ventum, ut ad pondera ea examinare possumus,
& navata opera Illustris Boylei in determinanda
rarefactione, duratione virtutis elasticæ aeris
expansi, contensione ejus & compressione lau-
dem meretur summam. Atmosphæræ huc re-

it: in defen- feruntur corporum, de quorum subtilitate & na-
sione adver tura determinare specialiora ipso laudato autho-
sus Linum, re, non facile citra erroris grave periculum quis
it. de laten- sibi sumet.

quot sunt Physici, tot sententiæ probabiles. Et
quamvis octedras oblongas ac teretes G. Horni-
us dicat: si tamen cum aliis moleculæ substituun-
tur flexiles, quis litem dirimet.

in Arcam Mo-
sis. p. II.

Terrearum particularum connexionem
& firmitatem, num sola causetur quies & conta-
ctus propinquior; numvero particulæ hamosæ
semet invicem implicantes, vel num deniq;, juxta
Cabei resolutionem, humor quidam, quo velut
glutine devinciuntur inter se partes, adhuc sub
judice lis est.

§. III.

Motus inexplicabiles fovet difficultates.

Ponamus exempli loco, causam motus
continuati in Corporibus projectis, ubi quicquid
dicitur de impetu impresso, menti tamen in-
pervia res est. Leges porrò motus quam falsè
non à multis perstringuntur, & imperfectionis v. Physic.
arguuntur. Gradus motus accelerati in de- Gen. du Ha-
scensu gravium determinandi longas inter Car- mel. Tract.
tesium & Gassendum moverunt lites, nunc quo- II. Diff. 2. p.
que inter eorum Aseclas continuatas. Causam qui jam esse
vero omnis motus primariam, post Deum, un- in mundo.
de deducemus? Num Cartesianam per om-
nia dispersam & omnia actuantem materiam
rebus mundanis præficiemus? Num Magne-
tismo Kircheriano subscribemus? Num Mun-
di Spiritum cum Spagyricis fingemus? Num
vero in singulis motibus ad Deum immediatè

C 2

recur-

recurrendum? quæstio est sicuti Physicarum
fermè difficultima & nobilissima; ita his nostris
seculis fôrsan non finienda.

§. IV.

*Qualitates rerum plurimæ à Materiæ qui-
dem constitutione ac figurazione deduci
possunt, mechanicus tamen nos latet modus.*

Cancrino pede circa hanc thesin liceat pro-
gredi, & Medicas quorundam corporum ex-
aminare virtutes, Quis nos satis clare eas & ea-
rum operandi modum docebit. Certe præter
generales titulos, pauca sunt, quæ Medicæ con-
siderationi subjiciuntur. Doctissimi quique
norunt ac fatentur cum Th: Bartholino, Me-
dici (Epist. Med. Cent. IV. Ep. 50.) certan-
Artis hujus demonstrationem diu optari;
sed frustra haec tenus, quia conjecturis pleraque
innituntur. Maximam partem illud ex præ-
clusa remediorum notitia profectum est. Nam,
non monebo, plurimas plurimarum rerum
nondum esse satis indagatas qualitates, atque
ita specificorum, quod vocant, existentiam nos
latere, quæ tamen necessaria est, cum unius v. g.
herbæ, particulæ longè melius convenienter uni
corporis membro quam centum aliarum quo-
cunque modo præparatae partes. De eorum,
quorum virtutes jam exploratae nobis videntur,
operandi modo medicamentorum, diversas ac
maxime dissentientes opiniones fovent Medici,
claro testimonio omnes nosce effectus, non i-
dem causas. De mixtione tandem simplicium

no-

notandum, tertiam semper ex ea exsurgere qualitatem ; quæ quidem ex ingredientibus quodammodo hariolari potest, non vero sufficienter scrutari. Cæteras qualitates partim in superioribus vidimus : partim speciali argumento sunt tractandæ.

§. V.

Cœlestia Corpora per transen- nam tantum cognoscimus.

Ad specialem nunc Physices Partem devemus, & quidem ad Corpora cœlestia. Taceamus autem Mundi Originem, in qua multi Ethnorum tam docte desudarunt, cum Christiani melius quid ex sacris simus edoceti. Ad Thesin autem quod spectat nostram, quo remotiora à nobis sunt cœlestia Corpora, eò magis eorum stupendam structuram ac interiores Qualitates scrutarios miseri homines prohibemur. Primum luminis motum ; ipsum motum stellarum singularum, Circumvolutiones circa proprias Axes ; Vorticum Cartesianorum demonstracionem, quis quæsto norit ? Cùm ne quidem Systema Mundi & num cœlum rotundum sit, nec ne nos pateat. Campushic effet patentissimus excurrendi ad Planetarum &c. Phænomena, sed hæc omnia speciales volunt Tractatus.

§. VI.

Meteora plurima cognoscimus saltem probabiliter.

In genere quidem omnes impresiones Em-

phaticæ per rationem tantum, adeoque deficien-
tibus sensibus, infirmiter probantur. Pluviæ v.
modum, mirandam Nivis formationem; causas
Ventorum hariolamur, non vero demonstra-
mus.

Si huc cum plurimis Physicis referimus Mine-
rales Aquas, fontium origines, Theras &c.
necessæ est, ut idem circa eas queramus.

§. VII.

Fossilium Historia Physica est imperfecta.

Sunt forsan multa, quorum vel existentia
nos latet, Naturæ autem, quod dicunt ludentis,
si vellemus scrutari opera in cryptis terræ admi-
randa, v. g. Salium configurationes, &c. non evi-
taremus censuram Scaligeri: Est stultæ temerita-
tis modum fiendi pertinaciter scrutari, quem so-
la sibi reservavit potentia. Solus Magnes scopu-
lus hucusque fuit, in quo omnes Physici naufra-
gium passi sunt.

§. VIII.

Plantarum Anatome sufficiens deficit.

Cum pronascuntur Plantæ, statim an, jux-
ta Malpighium, in semine jam delineatæ rudi-
ter partes existant? oritur Controversia: quo-
modo vero illa fiat formatio, de eo adhuc sub
judice lis est. Cum sensim incrementum capi-
unt stirpes, decrescit nostra scientia, & quicquid
dicitur de nutritione; innumera succi muta-
tione,

in Anat:

Plant:

tione, & elegantissima earum Mathematica, stru^ctura, omnia minora sunt, quam ut unicam particulam vel moleculam accurate definiant. Quotquot in Orbe sunt Physici, in uno flore vel folio per omnia habebunt Secula, quod scrutentur.

§. IX.

Nos ipso^s non cognoscim^{us}.

Quam infirme de Mentis Natura & operationibus quicquam affirmare possimus, experitum quivis homo animadvertis. Sed in præsentiarium corpus tantum considerandum sumsimus. Cum Socrate tamen & Cartesio de ejus existentia dubitare nolumus. Sensus interiores primum sunt, quod tractant communiter in eo Physici. Sed quid de iis affirmabimus, cum nec experientia firmiter nobis quicquam demonstraret. Sunt probabiles conjecturæ, prætereaque nihil. Ipsa anima sentiens, vel in brutis ignota latet, & nec Gassendus, nec Fabri, neque Willius ignem vitalem, quorsum sic dictos Spiritus Animales referimus, satis declarabit. Nam de Animæ Sentientis origine, sensu & motu inextricabiles sunt Controversiæ. Quæ speciatim de sensibus externis notanda sunt, in priori Capite tractata sunt. De motu autem tanquam altera animali facultate est adhuc profundior, Controversia. Motus naturales in Corde, respiratione, concoctione &c. nemo mortalium quoad causas investigavit; cū cerebri structura, quæ præcedanea esse debebat, prorsus sit ignota.

In

In Animali Motu similiter multum restat perscrutandum. Ambulant homines, laborant, & varia opera perficiunt: nemo cognoscit modum, ne extensionis quidem digiti: quicquid in contrarium dicant de musculorum inflatione, fibrarū crispatura &c. Recensiores. Addemus tandem ipsam nostrā generationem; quae non sunt de ea controversiae? & quis tandem modum, quo partes hominis delineantur, nos docebit? Quantum ergo de his omnibus nobis sit affirmandum, consilium admodum prudens dedit Abent Esra:

חושך שפטין ושותק רעהן :

Prov: 17. Quadrat huc Terentianum illud: Faciunt nā homines intelligendo, ut nihil intelligent: & longe securior erit nostra sententia: ἔδει ὀρίζομεν.

Pagina expleta plura, interdicit, adeoq; lampada ponimus & Summo DEO submissas decernimus grates, quod vires nobis concederit, quibus nostrum nunc stadium decurrere potuimus.

COROLLARIA.

I.

Rationi, si rem quoad circumstantias omnes examinarit, fidendum, nec prius.

II.

Cognitio per sensus perfecta est, in quantum sensus circa debita objecta, debitoque modo sunt constituti.

III.

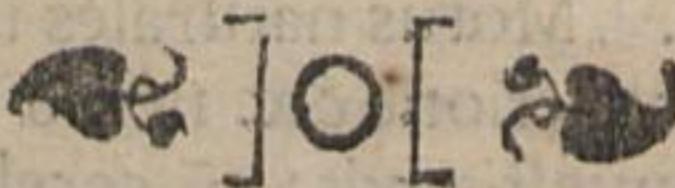
Physica per Scientiam quatenus est in homine definiri non potest.

IV.

Imperfecta admodum est Medicina ob Physicam imperfectam.

V.

Præter extensionem actualem in materia nihil clare percipimus.

Coll: diss. A 199, misc. 12